

Nr. 1937/508 / 25.05.2017.

Vizat,

Director CJRAE Maramureș

prof. dr. Delia Mariana ARDELEAN

VIOLENȚA ELEV-ELEV ÎN MEDIUL ȘCOLAR (cauze, prevenție, intervenție) 2016-2017

Elaborat de: prof. Andra Delia Moldovan (aspecte teoretice)

prof. Luminița Georgescu (metodologie, prelucrare, interpretare date)

I. ARGUMENT

Mass-media, cercetările și statisticile oficiale raportează o creștere spectaculoasă a fenomenului în ultimile trei decenii în mai multe țări ale lumii. Dacă, în fazele de început ale educației școlare, predomina violența profesorului asupra elevilor, democratizarea educației a antrenat o deplasare a violenței către elevi.

Violența în școală cuprinde orice formă de manifestare a unor comportamente precum: violență verbală și psihologică (poreclire, tachinare, amenințare, hărțuire), violență fizică, comportamente care intră sub incidența legii (consum/comercializare de droguri, furt), ofensă adusă statutului/autorității cadrului didactic, comportament deviant în relație cu școala.

Studiul de față răspunde unei nevoi de cunoaștere a formelor de manifestare, a opiniei elevilor privind cauzele fenomenului de violență în clasa de elevi, respectiv în școală, profilul elevului violent, respectiv profilul elevului predispus să devină victimă a violenței, contribuția elevului și a școlii în prevenirea și ameliorarea acestui fenomen. Cercetarea este un pas absolut necesar mobilizării resurselor în vederea abordării violenței în școală, în contextul Campaniei Județene, „Erou în școala ta fără violență!”, propusă de către Centrul Județean de Resurse și Asistență Educațională, Maramureș și realizată de către consilierii școlari în unitățile de învățământ de nivel liceal și gimnazial.

În vederea identificării principalelor forme de violență întâlnite în școală, Centrul Județean de Resurse și Asistență Educațională, Maramureș a realizat o situație statistică preliminară cercetării de față. Această statistică are menirea de a ne oferi cele mai frecvente acte de violență școlară în anul școlar 2015-2016/2016-2017. În anul școlar 2016-2017, primul semestru s-au înregistrat 226 de cazuri de violență. Potrivit acestei statistici actele de violență cele mai des întâlnite în mediul școlar în județul Maramureș sunt următoarele: violențe fizice ușoare-fără arme, insulte, instigare la violență, amenințări repetate, discriminare, introducerea unor persoane străine în incinta școlii, distrugerea bunurilor școlii, furt, tentativă de furt, distrugerea bunurilor unor persoane, automutilarea, consum de alcool, stupefiante sau alte substanțe interzise. Este de menționat faptul că actele de violență declarate nu sunt neaparat reale. De multe ori ne întâlnim cu situația în care nu toate actele de violență sunt înregistrate ca atare, adesea doar situațiile grave sunt înregistrate în acte oficiale.

ASPECTE TEORETICE

I. Cauze ale violenței în școală

Factorii individuali

La nivel individual, factorii care afectează potențialul de comportament violent al elevilor includ caracteristici biologice, psihologice și sociale.

Caracteristicile biologice se referă la diverse tipuri de influențe și traume suferite de copil în perioada uterină sau în momentul nașterii determinând particularități neurologice cu potențial ridicat de violență. Cercetările recente susțin din ce în ce mai mult asocierea vulnerabilității genetice cu violența copiilor, în opinia specialiștilor, aproximativ 5% dintre școlari prezintă tulburări comportamentale de origine genetică. De asemenea, se consideră că, printre factorii de personalitate și cei cu expresie comportamentală care caracterizează copiii violenți, cei mai importanți și cu mai mare relevanță sunt: impulsivitatea, hiperactivismul, controlul de sine absent sau insuficient, deficitul sau problemele de atenție. Literatura de specialitate menționează faptul că inclusiv schimbările hormonale din perioada pubertății pot favoriza totodată apariția unui comportament violent.

Caracteristicile psihologice reprezintă o serie de atribute ale elevului cu comportament violent: nivel scăzut de încredere în sine; nevoia de dominație și control; forța fizică; valorizarea agresivității în rezolvarea conflictelor; mecanisme specifice de a face față provocărilor; empatie scăzută; impact social ridicat, dar neacceptat; abilitare socială.

Cauze familiale

Cei mai importanți factori de natură familială generatori ai violenței elevului sunt:

- climatul socio-afectiv din familie;
- tipul familiei;
- condițiile economice ale familiei;
- dimensiunea (talia familiei);
- nivelul de educație al părinților.

Climatul socio-afectiv din familie este definit de relațiile între părinți, atitudinea părinților față de copil versus atitudinea copilului față de familie. Nivelul scăzut al coeziunii familiale reprezintă un factor care poate declanșa comportamentele violente la copii. Dezvoltarea copiilor într-un mediu familial în care relațiile dintre părinți sunt dominate de neînțelegeri frecvente, conflicte grave, în care sunt expuși la acte de violență favorizează preluarea unor modele de conduită agresivă pe care le transpun în alte contexte, în alte sisteme de relații și în primul rând în școală, în relațiile cu colegii și profesorii.

Atitudinea părinților față de copii (afecțiune, îngrijire, supraveghere etc.) influențează, de asemenea, conduita copiilor. Privarea de afectivitate în primii cinci ani de viață, de exemplu, reprezintă un risc pentru dezvoltarea comportamentului delincvent la copii. Este cazul, în special, al copiilor instituționalizați, separați de mamă în această etapă de vârstă, la care se pot produce tulburări emoționale greu recuperabile. Acest risc există și pentru copiii care trăiesc în propria familie, dar nu beneficiază de un climat afectiv securizant.

Atitudinea copiilor față de părinți este de multe ori rezultanta atitudinii și comportamentului părinților, a modului în care aceștia reușesc sau nu să ofere sprijin și afecțiune copiilor, să

comunica cu ei, să se implice în viața și problemele lor fără să încalce o anumită „autonomie” a acestora, să impună o anumită „disciplină parentală”, anumite reguli fără ca ele să fie foarte rigide, permissive sau inconsistente, ci să reprezinte un echilibru între autoritarism și permisivitate excesivă.

Tipul familiei – Studiile în domeniu arată că fenomenele de violență ale copiilor apar, în special, în cazul familiilor dezorganizate prin divorț și mai puțin în cele în care a survenit decesul unuia dintre parteneri. Prevalența delincvenței în familiile dezorganizate este cu 10-15% mai mare decât în familiile organizate.

Condițiile economice ale familiei constituie unul dintre factorii care pot genera fenomene de violență. Rata ridicată a șomajului, ponderea mare a forței de muncă slab calificată au repercusiuni asupra condițiilor economice ale familiilor care populează o zonă.

Dimensiunea familiei reprezintă un alt factor asociat comportamentelor violente/non-violente ale copiilor. În familiile cu mai mulți copii există riscul unei gestionări și monitorizări defectuoase a relațiilor intrafamiliale și a comportamentului minorilor. Riscul unei conduite violente sau a unor dificultăți de adaptare există și la copilul unic. Acest risc apare ca urmare a unei atitudini supraprotectoare a familiei și a capacității mai reduse a copilului de a se adapta la alte contexte, la alte sisteme de relații cum sunt și cele presupuse de mediul școlar.

Nivelul de educație al părinților – Un rol important în adaptarea/ inadaptația școlară a copiilor și succesul sau eșecul lor școlar, precum și în apariția sau prevenirea manifestărilor de violență, îl are statutul socio-profesional și cultural al familiei, dependent, la rândul său, de nivelul de educație. Incompatibilitatea dintre cele două modele – al familiei și al școlii – poate produce bulversări ale sistemului de valori pe care copilul le-a asimilat în familie. Copilul provenit dintr-un mediu defavorizat va intra în conflict cu stilul cognitiv și normele vehiculate de școală, acestea fiind diferite de cele ale mediului de origine și pe care el și familia sa le valorizează, „confruntarea” dintre cele două modele și sisteme de valori generând inadaptația școlară, atitudini de refuz, proteste, eșec.

În cazul unor familii cu nivel mai redus de educație sunt posibile și anumite tendințe de nonvalorizare a educației, atitudini rezervate față de școală, reprezentări negative privind rolul și importanța educației. Familiile nu realizează relația dintre nivelul de instruire și situația socio-economică, accesarea la niveluri mai înalte de educație nu constituie, în percepția lor, o garanție pentru succesul profesional. Astfel de atitudini și reprezentări ale părinților sunt transmise de cele mai multe ori și copiilor, cu consecințe în planul motivației și al rezultatelor școlare.

O cauză de „dată mai recentă” pare a fi lipsa de supraveghere a copiilor în situațiile în care ambii părinți lucrează în străinătate. Incidența conduitelor violente ale copiilor în cazul acestor familii este evidențiată de analiza factorilor de risc în inducerea acestui fenomen. Astfel de situații sunt semnalate tot mai frecvent nu numai drept cauze ale violenței, dar și ale eșecului și abandonului școlar, la rândul lor factori de risc ai violenței. Când „părăsirea temporară” a copiilor intervine în cazul unor familii defavorizate socio-economic, cultural, educațional, riscul apariției unor astfel de probleme este cu atât mai mare. Pentru unele dintre aceste familii, în căutare de surse care să le permit ameliorarea condițiilor de trai, educația copiilor trece în plan secundar, persoanele în grija cărora rămân copiii (bunici, alte rude) manifestând, de asemenea, de multe ori, atitudini rezervate față de școală și o implicare mai redusă în educația copiilor în familie și/sau prin școală.

Scăderea autorității părinților este efectul agregat al acțiunii mai multor factori cu a căror influență se confruntă părinții, printre care putem enumera: timpul insuficient acordat copiilor, lipsa comunicării între părinți și copii, lipsa unei coerențe între practicile educative ale părinților, particularitățile specifice vârstei adolescenței când influența cercului de prieteni este mai mare

decât cea a părinților datorită orientării adolescentului spre lumea de dincolo de cercul familial, acțiunea puternică a mass-mediei ce promovează alte valori și modele decât cele din familie, lipsa unui climat afectiv securizant, stabil și alți factori ce compromit recunoașterea de către copiii a părinților ca instanțe de autoritate.

Analiza prezentată evidențiază faptul că violența în școală nu poate fi explicată, prevenită, ameliorată sau combătută fără a examina și mediul familial, acesta având un rol evident în dezvoltarea copilului și a mecanismelor de autocontrol al impulsurilor violente.

Cauze induse de contextul social

Influența grupului de prieteni și a anturajului din afara școlii (“găștile de cartier”) sunt considerate ca fiind foarte importante în ierarhia cauzelor care conduc la apariția violenței în spațiul școlii.

Mass-media reprezintă unul dintre factorii cei mai influenți asupra comportamentului acestora, atât prin valorile pe care le promovează, cât și prin consecințele asupra modului de petrecere a timpului liber. Programele TV și filmele care promovează modele de conduită agresivă sau violență, jocurile video cu conținut agresiv sunt, în opinia celor intervievați, factori de risc în potențarea comportamentului violent al elevilor. Krahe și Moller (2004) au studiat relația dintre expunerea și/sau preferința pentru jocuri electronice violente și factorii agresivității, reliefând relații semnificative între atracția pentru astfel de jocuri și acceptarea normelor care scuză agresiunea fizică.

II. Profilul psihologic al elevului violent

Psihologii și psihiatrii susțin că anumite trăsături psihologice pot să-i indice pe elevii violenți din școli, capabili de acte extreme. Sociologii cred că o mai bună cunoaștere a fenomenului violenței școlare – cu raportarea lui la violența socială generală – ar reduce gradul de nesiguranță din unitățile de învățământ. Pedagogii apreciază, la rândul lor, că eforturile școlii și ale societății în ansamblul ei ar trebui să se îndrepte către prevenția violenței, prin reducerea factorilor de risc ai acesteia.

În realizarea profilului psihologic al elevului specialiștii propun trei ancore psihocomportamentale: afectivitatea, cogniția și relaționarea socială. Acest profil util cadrelor didactice, în vederea cunoașterii psihologice și în elaborarea strategiilor eficiente de rezolvare a conflictelor în școli cuprinde următoarele caracteristici:

Labilitatea afectivă, slab control al impulsurilor

Elevul violent se remarcă printr-o afectivitate precară, subsumate acesteia fiind: instabilitatea/ labilitatea emoțională, slabul control al impulsurilor (autocontrol scăzut), lipsa de empatie, intoleranța la frustrare, hipersensibilitatea, excitabilitatea și chiar indiferentismul afectiv. Aceste trăsături sunt considerate factori individuali de risc ai violenței școlare.

„Elevii vin la școală marcați de modele de conduită agresivă din familie sau din mass-media, ei au angoasele, frustrările, rivalitățile lor, pe care le rezolvă în unele cazuri prin violență. La școală au asigurate condițiile propice: există victimele (copii mai slabi ca ei), există ocaziile (recreații, activități sportive, locuri nesupravegheate), există motivele (dorința de valorizare, de statut, de atenție etc.), la care se adaugă și educația școlară care promovează forme specifice de violență, tensiuni între profesori și elevi”, subliniază Șoitu (2001). Abuzurile fizice exercitate de adulți asupra copilului determină, la rândul lor, vulnerabilizarea afectivă a acestuia (Oancea, 2002). Abuzul sexual al copilului în familie este susceptibil să declanșeze o violență extremă la copil,

care poate deveni periculos, distructiv. Copilul abuzat are tendința de a abuza, la rândul său, alți copii pentru a-i pedepsi și a se răzbuna pe copilăria sa nefericită. Strøm (2013) arată că violența intrafamilială și abuzul sexual al copilului se asociază semnificativ cu notele școlare mici. Combinarea a doi stresori majori pentru copil, respectiv maltratarea și expunerea la violența domestică, generează cel mai mare risc pentru delincvență, subliniază și Chiodo (2008).

Imaturitatea intelectuală

În prim planul trăsăturilor cognitive se impun imaturitatea intelectuală a copilului violent și neluarea în calcul a consecințelor acțiunilor proprii, pe termen mediu și lung.

Ea nu denotă o rată scăzută a coeficientului de inteligență, ci înseamnă o capacitate redusă de a stabili un raport rațional între pierderi și câștiguri în proiectarea unui act infracțional, susține H. Eysenk (1964). Totuși, unii autori, printre care Ganzer și Sarason (1973), au arătat că minorii violenți se remarcă printr-o inteligență mai scăzută (îndeosebi la itemii verbali), majoritatea provenind din familii dezorganizate sau din cămine de copii. Wilson și Herrnstein (1985), deși au pornit de la ipoteza că inteligența determină modul în care o persoană cântărește câștigurile și pierderile asociate comiterii unui act infracțional, nu au putut însă demonstra că inteligența scăzută este o cauză comună a producerii infracțiunilor. Alți autori (Perkins, 2012) au explorat relația dintre expunerea la violență a copilului și dezvoltarea unor probleme academice (dificultăți de învățare, deficiențe lingvistice), psihice (de sănătate mintală) și neurocognitive.

Incompetența socială

Copilul violent este definit prin așa-numita „incompetență socială” (Gumpel, 2010), întărită de tulburările lui emoționale și de imaturitatea cognitivă. „Incompetența socială” este exprimată prin: egocentrism accentuat, atitudini antisociale, sub-socializare, complexe de inferioritate și agresivitate. Egocentricul este o persoană incapabilă să vadă dincolo de propriile-i dorințe, scopuri, interese. Copiii violenți, caracterizați prin această trăsătură, reacționează impulsiv, își exprimă puterea prin agresivitate, dobândesc prestigiu și recunoaștere socială prin intermediul forței, au un nivel redus de empatie (Neamțu, 2003).

Kohlberg (apud. Cole&Cole, 1993) a postulat că oamenii a căror dezvoltare morală este oprită la un moment dat pot deveni delincvenți. Autorul a descris trei niveluri ale dezvoltării morale. *Primul nivel* este în copilărie, când raționamentul moral se bazează pe ascultare și evitarea pedepsei. În acest stadiu, familia are o influență importantă. Din acest motiv, influențele negative din mediul familial conduc la inițierea de comportamente care intră în conflict cu legea penală. *Cel deal doilea nivel* este atins la sfârșitul copilăriei și se bazează pe așteptările pe care familia și persoanele semnificative le au de la copil. Accentul cade pe educația realizată în familie și în școală. În acest stadiu, insuficiența școlarizare a copilului sau absentismul, slaba calitate a conținutului activității instructiv-educative, toleranța cazurilor de indisciplină, comportamentele necorespunzătoare față de ceilalți elevi pot favoriza devianța comportamentală. *Cel de-al treilea nivel* apare în timpul maturității timpurii, când indivizii interiorizează valoarea legilor și a normelor sociale și sunt preocupați pentru îmbunătățirea acestora. Cei care nu progresează prin parcurgerea celor trei niveluri ale dezvoltării morale pot deveni infractori, concluzionează autorul citat.

III. Profilul elevului victimă

Cunoașterea profilurilor agresorilor este necesară pentru creșterea siguranței în școli. Pe lângă profilurile agresorilor trebuie cunoscute și profilurile victimelor, deoarece acestea ar putea avea tulburări psihice mai târziu, consideră Janosz (2008). Absenteismul școlar este o trăsătură comună a profilurilor agresorilor dar și a victimelor.

Victima este o persoană care este expusă în mod repetat agresiunii din partea colegilor, sub forma unor atacuri, fizice sau verbale ori abuz psihologic. În fața victimizării nu suntem egali. Fiecare individ prezintă un tip de toleranță și rezistență la faptele de violență a căror victimă este.

Reacția persoanei victimizate depinde de mai mulți factori:

Factori previctimizare

- Personalitatea victimei
- Aspectul demografic
- Stil de viață
- Aspectul biografic (relațiile anterioare cu agresorul. Starea de sănătate)

Factori contextuali

- Tipul relației agresor victimă(cunoaștere/recunoaștere)
- Natura actului de violență
- Interpretarea subiectivă a victimei față de factorii obiectivi

Factori postvictimizare

- Percepția a ceea ce s-a întâmplat
- Structura cognitivă (semnificația dată)
- Participarea la analizarea violenței
- Reacția grupului de apartenență

Copilul face parte din categoria persoanelor cu vulnerabilitate victimală crescută din cauza particularităților psihocomportamentale și de vârstă specifice. De obicei, elevii victime sunt singuratici, nu au prieteni și atrag ca un magnet pe colegii lor agresori, care își satisfac, prin atacarea lor, nevoia de putere.

Există două tipuri de victime școlare:

- *Victima pasivă* sau supusă: transmite celorlalți, prin atitudini și comportament, că este o persoană nesigură care nu va reacționa la agresiunea asupra sa; elevii care se încadrează în acest tip sunt mai slabi decât alții de vârsta lor din punct de vedere fizic, sunt slabi la sport și au un nivel de coordonare scăzut.
- *Victima provocată* include acea categorie de elevi care prezintă atât pattern-uri de tip anxios, cât și de tip agresiv. Majoritatea acestor victime sunt băieți, cele mai multe victime din această categorie au un temperament coleric, sunt hiperactivi, neastâmpărați și au dificultăți de concentrare, lipsiți de tact și au obiceiuri care îi irită pe cei din jurul lui.

Semne de atenție ale elevului victimă:

- Se întorce de la școală cu haine, cărți sau alte bunuri rupte sau stricate sau chiar fără acestea;
- Prezintă răni inexplicabile, precum contuzii, vânătăi, tăieturi sau zgârieturi;

- Nu aduce niciodată prieteni acasă, după orele de școală, petrecându-și singur timpul liber;
- Pare să se teamă să meargă la școală;
- Alege un drum mai lung sau mai obișnuit pentru a se duce sau veni de la școală;
- Nu are poftă de mâncare, prezintă dureri de cap și de stomac, care se manifestă în special după orele de școală.
- Se întâmplă să ceară mai mulți bani decât părinții le alocă în mod obișnuit;
- Este anxios, abătut, nefericit, depresiv, înlăcrimat când se întoarce de la școală;
- Trece brusc de la o stare la alta, prezintă iritabilitate, având deseori ieșiri necontrolate;
- Nu doarme bine;
- Și-a pierdut interesul pentru activitatea școlară;
- I se întâmplă să vorbească despre sinucidere sau chiar are tentative în acest sens.

Amenințarea cu violența îndepărtează elevii de școală, frica având un impact serios asupra calității elevilor și asupra dezvoltării lor. Cu cât copilul este victimizat mai des, cu atât lumea îi apare mai opacă, mai dezorganizată, mai violentă.

IV. Particularități psihocomportamentale

Elevii violenți au o serie de particularități psihocomportamentale definitorii, în funcție de vârsta lor. Pornind de la o sinteză realizată din surse bibliografice românești (Jigău și colab., 2005; Neamțu, 2003; Oancea, 2002; Șoitu, 2001) și străine (Mounts, Aquilino, 2001; Flewelling, 1990; Adlaf, 1996; Barrett, Jaspers, Wu, 2012; Cookston, 1999; Bartels, 2011; Pattussi, Tick, 2008; Signoretta, 2005; Rönnlund, 2006), sunt aduse la cunoștință atât comportamentele deviate, cât și pe cele normale ale copiilor.

Astfel, *școlarul mic* violent (7-11 ani) a avut izbucniri de agresivitate (îndreptate împotriva obiectelor, fraților și adulților sau împotriva animalelor) și episoade de mânie intensă exprimate chiar în timpul perioadei preșcolară, când și-a pierdut frecvent cumpătul. Este un copil iritabil și devine frustrat foarte ușor.

Copiii cruzi cu animalele au asistat sau au experimentat violența în familie și prezintă riscul de a iniția comportamente violente mai târziu, în adolescență sau în perioada maturității, a demonstrat Faver (2010).

Din cauza ADHD sau a tulburărilor de învățare, corelate cu obținerea unor note sub așteptările părinților, copilul poate dezvolta o fobie școlară, manifestată prin ignorarea cerințelor profesorilor și în cele din urmă prin fuga de la școală (la început, chiulul este practicat din plăcere, apoi el devine o necesitate).

Preadolescentul violent (12-15 ani) face parte din grupuri, bande antisociale, trece prin schimbări fiziologice și psihologice majore datorate pubertății, manifestă grandoare, duritate, aroganță, dominanță, superficialitate, pulsioni sadice, trăsături care vor deveni coordonate majore ale identității sale. De la fraude minore (păcălește, fură, violează alte reguli sociale), el ajunge la săvârșirea unor infracțiuni majore. Începe să fure de acasă bani, alimente, obiecte (așa-numitul furt de compensare) sau să practice furtul în mod organizat, planificat, de unul singur sau în banda lui. Cel care practică furtul de unul singur dorește să-și dovedească masculinitatea și provine, de obicei, din familii în care mama este iubitoare, iar tatăl autoritar. Furtul este săvârșit adeseori din răzbunare, din generozitate (pe principiile haiducului care ia de la bogați și dă săracilor) ori din dorința de posesiune a unui obiect intangibil în alte condiții.

Adolescentul violent (16-18 ani) are o nevoie crescută de aventură, fuge de acasă pe perioade mai lungi de timp (în școlăritatea mică și preadolescență fuga de acasă se manifesta prin

hoinăreală; atunci când existau certuri în familie, copilul găsea un refugiu la bunici sau la alți cunoscuți), dezvoltă relații sexuale marcate de promiscuitate (poate practica violul, ca pedeapsă, asupra unor elevi de genuri diferite), manifestă un interes excesiv pentru distracțiile riscante (condusul unui automobil cu viteză, fără a poseda permis de conducere), are o stimă de sine extrem de scăzută. Labilitatea sa afectivă devine marcantă; el traversează stări de depresie acută, de devalorizare a propriei persoane, poate șantaja cu suicidul și chiar poate executa gestul suicidal. Totodată, poate promova mesaje suicidare și cu conținut homicidar (inclusiv în creații artistice precum desenele, pictura cu graffiti). Adolescentul violent reacționează la dezamăgiri, critici sau hărțuire cu mânie extremă, este animat permanent de o dorință irezistibilă de răzbunare, are fantezii agresive și este fascinat de arme adevărate sau de obiecte care pot servi pe post de armă într-o confruntare. Din păcate, unii dintre adolescenții violenți rămân delincvenți pentru întreaga viață. Diagnosticul care li se pune, mai precis acela de tulburare de conduită, se transformă după 18 ani în diagnostic de tulburare de personalitate antisocială. Părinții elevilor violenți raportează despre copiii lor că s-au jucat cu focul în copilărie și că suferă de enurezis nocturn, că sunt neliniștiți și tensionați fizic în permanență (au frici puternice, persistente și iraționale), că au un limbaj obscur. Impulsurile lor agresive se nasc din ură, mânie, dușmănie iar exercitarea agresiunii le provoacă trăiri plăcute. Puși în fața faptelor lor, pot doar mima sentimente de părere de rău sau de remușcare, însă acestea nu sunt autentice. Minciuna, produsă prin omisiune sau prin alterarea adevărului, este aproape un mod de viață

OPERAȚIONALIZAREA CONCEPTELOR CHEIE

Violența școlară - utilizarea forței și a constrângerii de către un elev, sau grup de elevi în scopul impunerii voinței asupra unui alt/ alți elevi. Comportamentul agresiv se manifestă, cel mai adesea, în urma unor frustrări (pentru Freud, de exemplu, "conflictul oedipian" este însoțit de dorința inconștientă a copilului de a omorî pe toți aceia care se opun realizării dorinței lui de afecțiune maternă), tendințe de frustrare și conduite (auto)agresive. (Zamfir, Cătălin; Vlăsceanu, Lazăr - Dicționar de sociologie 1998).

Agresivitate - comportament verbal sau acțional ofensiv, orientat spre umilirea, minimalizarea și chiar suprimarea fizică a celorlalți. (Zamfir, Cătălin; Vlăsceanu, Lazăr - Dicționar de sociologie 1998).

Elev violent – elevul care utilizează forța și constrângerea asupra altui elev cu scopul impunerii propriei voințe.

Elev victimă – elevul asupra căruia se exercită forța sau constângerea de către un alt elev care dorește să-și impună propria voință.

METODOLOGIA CERCETĂRII

În vederea îmbunătățirii campaniilor de prevenire și combatere a fenomenului violenței școlare din rândul elevilor maramureșeni, Centrul Județean de Asistență Psihopedagogică din cadrul Centrului Județean de Resurse și Asistență Educațională Maramureș a realizat cercetarea de față, în baza metodologiei specifice.

Scopul cercetării

Scopul cercetării este de a sonda opiniile elevilor de gimnaziu și liceu vis-a-vis de principalele cauze și soluțiile pe care aceștia le consideră eficiente în combaterea fenomenului violenței școlare din rândul elevilor.

Obiectivele cercetării

- ✓ identificarea celor mai frecvente cauze ale fenomenului violenței școlare în opinia elevilor;
- ✓ identificarea măsurilor de intervenție și prevenție cele mai eficiente în opinia elevilor de gimnaziu și liceu.

Ipotezele cercetării

- ✓ În societatea contemporană mai degrabă factorii sociali constituie cauze ale violenței școlare decât cei individuali, familiali sau din mediul școlar.
- ✓ Cu cât se implică în reducerea fenomenului violenței școlare atât elevii cât și profesorii și consilierul școlar, șansele reducerii acestuia este mai mare.
- ✓ Victimele violenței școlare sunt mai degrabă elevii preocupați de studiu decât cei care au alte preocupări.

Descrierea grupului țintă și a eșantionului de cercetare

Cercetarea este una cantitativă, realizată pe bază de eșantion stratificat, cuprinzând elevi de gimnaziu și liceu, din 21 de școli din județul Maramureș, în care s-au înregistrat un număr mai mare de acte de violență.

Mărimea eșantionului este de 500 elevi de gimnaziu și liceu, selectați din 21 de școli din județ, pe baza unui pas statistic. Eșantionul a fost stabilit păstrând ponderea elevilor din populația totală a fiecărei școli.

Metoda de cercetare

La realizarea studiului s-a utilizat, ca metodă de cercetare, ancheta sociologică.

Instrumentul de măsură

Instrumentul de măsură utilizat este chestionarul alcătuit din 8 itemi.

Variabilele măsurate

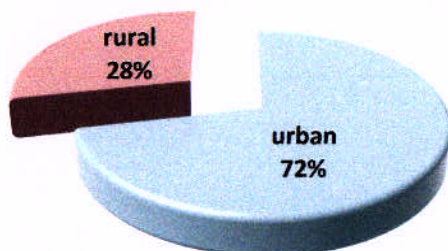
- Principalele cauze ale violenței școlare în opinia elevilor
- Tipul elevului predispus a fi victimă a violenței școlare
- Soluțiile din perspectiva elevului vis-à-vis de:
 - Ce poate face el;
 - Ce poate face școala;
 - Ce poate face consilierul școlar.

Perioada de colectare a datelor

Datele au fost colectate în perioada 5 – 15 martie 2017.

PRELUCRAREA ȘI INTERPRETAREA DATELOR

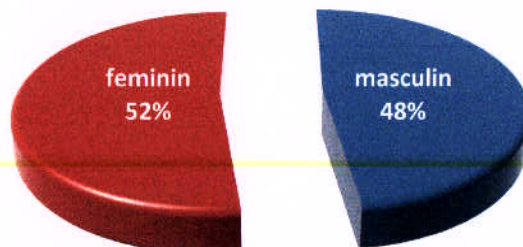
Distribuția populației în funcție de mediul de rezidență

Graficul nr.1: Distribuția populației în funcție de mediul de rezidență

Eșantionul de elevi propus spre investigare este alcătuit din 500 de elevi de gimnaziu și liceu, din care 28% provin din mediul rural, iar 72% din mediul urban.

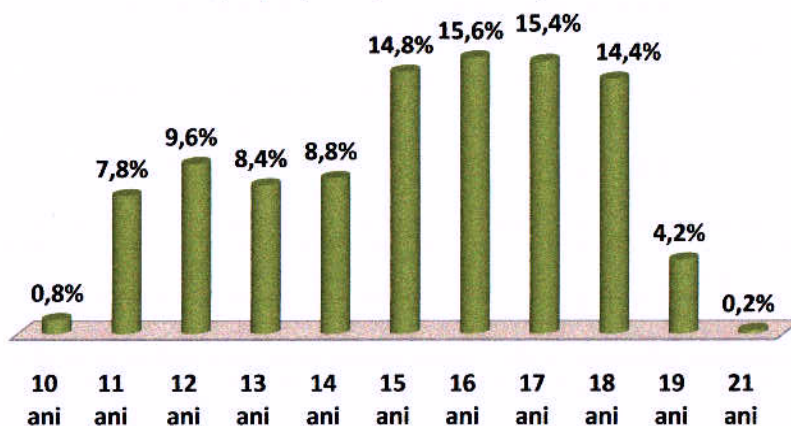
Distribuția populației în funcție de gen

Graficul nr 2: Distribuția populației în funcție de variabila gen

În ceea ce privește variabila gen, populația cuprinsă în eșantion este formată dintr-un procent de 52% fete și 48% băieți. După cum se observă se păstrează ponderea de la nivelul populației totale, fetele sunt în general, la nivel global, mai multe decât băieții.

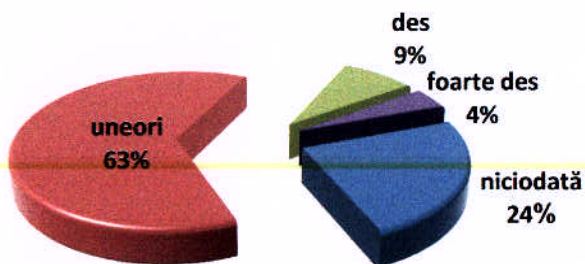
Distribuția populației în funcție de vârstă

Graficul nr. 3: Distribuția populației în funcție de vârstă

Distribuția populației investigate, în funcție de variabila vârstă, reprezentată grafic mai sus, arată că majoritatea elevilor intervievați au vârsta cuprinsă între 15 și 18 ani, înregistrându-se procente aproximativ egale: 15 ani – 14,8%, 16 ani - 15,6%, 17 ani - 15,4%, iar 18 ani – 14,4%. Elevii care au vârsta cuprinsă în intervalul 11 – 14 ani au înregistrat de asemenea procente relative egale, dar mai mici ca intervalul de vârstă 14-18 ani. Astfel a fost interviuat un procent de 7,8% de elevi de 11 ani, un procent de 9,6%, elevi de 12 ani, un procent de 8,4% elevi de 13 ani și un procent de 8,8% elevi de 14 ani.

Cât de des te-ai întâlnit cu situații de violență?

Graficul nr. 4: Cât de des te-ai întâlnit cu situații de violență școlară?

Din totalul elevilor intervievați, 24% au declarat că nu s-au întâlnit cu situații de violență *niciodată*, în timp ce 63% au declarat că s-au întâlnit *uneori* cu astfel de situații. Pentru varianta de răspuns *foarte des* s-a înregistrat un procent de 4%, iar pentru varianta de răspuns *des* s-a înregistrat un procent de 9%.

**Tabel nr. 1: Corelație:
Cât de des te-ai întâlnit cu situații de violență?/gen/vârstă/mediu de rezidență**

		Cât de des te-ai întâlnit cu situații de violență în școală?	Gen	Vârstă	Mediul de rezidență
Cât de des te-ai întâlnit cu situații de violență în școală?	Pearson Correlation	1	-,148(**)	-,114(*)	-,117(**)
	Sig. (2-tailed)		,001	,011	,009
	N	500	500	500	500
Gen	Pearson Correlation	-,148(**)	1	-,044	,028
	Sig. (2-tailed)	,001		,326	,531
	N	500	500	500	500
Vârstă	Pearson Correlation	-,114(*)	-,044	1	-,007
	Sig. (2-tailed)	,011	,326		,881
	N	500	500	500	500
Mediul de rezidență	Pearson Correlation	-,117(**)	,028	-,007	1
	Sig. (2-tailed)	,009	,531	,881	
	N	500	500	500	500

** Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

* Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).

Realizând o corelație între variabila *Cât de des te-ai întâlnit cu situații de violență în școală* și variabilele *gen*, *vârstă*, *mediul de rezidență*, s-au înregistrat tendințe de corelație negativă cu toate variabilele. Astfel pentru variabila *gen* s-a înregistrat un coeficient de corelație de -0,148, pentru variabila *vârstă* s-a înregistrat un coeficient de corelație -0,114, iar pentru mediul de rezidență s-a înregistrat un coeficient de corelație -0,117, ceea ce înseamnă că valori mari ale unei variabile se asociază cu valori mici ale celeilalte variabile. În cazul nostru elevii de vârstă mare s-au întâlnit cu mai puține cazuri de violență, respectiv elevii de vârstă mică s-au întâlnit cu mai multe cazuri de violență, de asemenea elevii din mediul urban s-au întâlnit cu mai multe cazuri de violență decât cei din mediul rural, iar băieții au întâlnit situații de violență mai degrabă decât fetele.

**Tabel nr. 2: Asociere
Cât de des te-ai întâlnit cu situații de violență în școală? / Mediul de rezidență**

			Mediul de rezidență		Total
			urban	rural	
Cât de des te-ai întâlnit cu situații de violență în școală?	niciodată	Mediul de rezidență	21,5%	31,0%	24,2%
	uneori	Mediul de rezidență	64,5%	59,9%	63,2%
	des	Mediul de rezidență	8,7%	7,7%	8,4%
	foarte des	Mediul de rezidență	5,3%	1,4%	4,2%
Total			100,0%	100,0%	100,0%

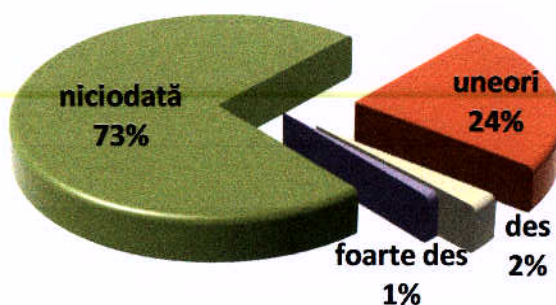
Din asocierea realizată între variabilele *Cât de des te-ai întâlnit cu situații de violență în școla ta?* și *mediul de rezidență*, se poate observa că mai degrabă cei din mediul urban s-au întâlnit cu situații de violență, înregistrându-se un procent de 5,3% pentru varianta de răspuns *foarte des*, spre deosebire de cei din mediul rural, pentru care s-a înregistrat un procent de 1,4%. Pentru varianta de răspuns *des*, procentul înregistrat pentru elevii din mediul urban (8,7%) este mai ridicat cu 1% față de cei din mediul rural (7,7%).

Tabel nr. 3: Asociere
Cât de des te-ai întâlnit cu situații de violență în școală?/ Gen

			Gen		Total
			masculin	feminin	
Cât de des te-ai întâlnit cu situații de violență în școală?	niciodată	Gen	21,7%	26,5%	24,2%
	uneori	Gen	61,3%	65,0%	63,2%
	des	Gen	9,2%	7,7%	8,4%
	foarte des	Gen	7,9%	,8%	4,2%
Total			100,0%	100,0%	100,0%

Din asocierea de mai sus reiese că mai degrabă băieții s-au întâlnit cu situații de violență decât fetele, înregistrându-se un procent de 7,9% pentru băieți și 0,8% pentru fete, pentru varianta de răspuns *foarte des*. Pentru varianta de răspuns *des*, s-a înregistrat un procent de 9,2% pentru băieți și 7,7% pentru fete, iar pentru varianta de răspuns *uneori* procentul fetelor (65%) este mai mare decât al băieților (61,3%).

Ai fost vreodată victima unei agresiuni?

Graficul nr. 5: Ai fost vreodată victim unei agresiuni în școală?

Elevii cuprinși în eșantion au declarat în procent de 72% că nu au fost victimele unei agresiuni *niciodată*, doar 24% dintre respondenți au declarat că au fost *uneori* victime ale agresiunii. Pentru variantele de răspuns *des* și *foarte des*, s-au înregistrat procente mici, de 1%, respectiv 2%.

Tabel nr. 4: Corelație
Ai fost vreodată victima unei agresiuni în școală? / gen/ vârstă/ mediu de rezidență

		Ai fost vreodată victima unei agresiuni în școală?	Gen	Vârstă	Mediul de rezidență
Ai fost vreodată victima unei agresiuni în școală?	Pearson Correlation	1	-,177(**)	-,026	-,022
	Sig. (2-tailed)		,000	,561	,618
	N	500	500	500	500
Sex	Pearson Correlation	-,177(**)	1	-,044	,028
	Sig. (2-tailed)	,000		,326	,531
	N	500	500	500	500
Varsta	Pearson Correlation	-,026	-,044	1	-,007
	Sig. (2-tailed)	,561	,326		,881
	N	500	500	500	500
Mediul de rezidenta	Pearson Correlation	-,022	,028	-,007	1
	Sig. (2-tailed)	,618	,531	,881	
	N	500	500	500	500

** Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

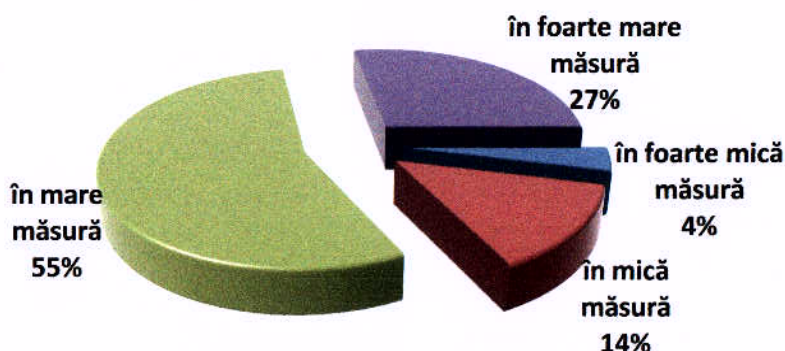
Realizând o corelație între variabilele *victimă a agresiunii în școală*, *gen*, *vârstă* și *mediul de rezidență*, se poate observa că există tendință de corelație doar între variabila *victimă a agresiunii în școală* și *gen*.

Tabel nr. 5: Asociere
Ai fost vreodată victima unei agresiuni în școală? / Gen

			Gen		Total
			masculin	feminin	
Ai fost vreodată victima unei agresiuni în școală?	niciodată	Gen	64,6%	80,4%	72,8%
	uneori	Gen	30,8%	17,3%	23,8%
	des	Gen	2,5%	2,3%	2,4%
	foarte des	Gen	2,1%	,0%	1,0%
Total			100,0%	100,0%	100,0%

Din asocierea realizată se poate observa că mai degrabă băieții sunt victime ale violenței, decât fetele. Un procent de 30% dintre băieți au declarat că au fost victime ale violenței *uneori*, 2,5% au declarat că au fost agresați *des* și 2,1% chiar *foarte des*. Spre deosebire de fete, care doar în procent de 17% au declarat că au fost *uneori* victime ale violenței, 2,3% au declarat că au fost *des* victime ale violenței, iar pentru varianta *foarte des* nu s-a înregistrat nici un caz.

În ce măsură te simți în siguranță în școală?

Graficul nr.6: În ce măsură te simți în siguranță în școală?

La itemul *În ce măsură te simți în siguranță în școală?* doar un procent de 27% dintre elevi au declarat că se simt *în foarte mare măsură* în siguranță în școală, 55% au declarat că se simt în siguranță *în mare măsură*, iar *în mică măsură* se simt în siguranță un procent de 14% și *în foarte mică măsură* un procent de 4%.

Tabel nr. 6: Asociere
În ce măsură te simți în siguranță în școală?/ Mediul de rezidență

			Mediul de rezidență		Total
			urban	rural	
In ce masură te simți în siguranță în școală?	în foarte mică măsură	Mediul de rezidență	3,9%	3,5%	3,8%
	în mică măsură	Mediul de rezidență	13,1%	15,5%	13,8%
	în mare măsură	Mediul de rezidență	54,5%	55,6%	54,8%
	în foarte mare măsură	Mediul de rezidență	28,5%	25,4%	27,6%
Total			100,0%	100,0%	100,0%

Asocierea privind măsura în care elevii se simt în siguranță în școală în funcție de mediul de rezidență, arată că procentele sunt relativ egale pentru cele două medii de rezidență. Pentru varianta de răspuns *în mare măsură* s-au înregistrat cele mai mari procente, atât pentru elevii din mediul urban (54,5%) cât și pentru cei din mediul rural (55,6%).

Table nr. 7: Asociere
În ce măsură te simți în siguranță în școală?/ Gen

			Gen		Total
			masculin	feminin	
În ce măsură te simți în siguranță în școală?	în foarte mică măsură	Gen	4,6%	3,1%	3,8%
	în mică măsură	Gen	15,4%	12,3%	13,8%
	în mare măsură	Gen	48,3%	60,8%	54,8%
	în foarte mare măsură	Gen	31,7%	23,8%	27,6%
Total			100,0%	100,0%	100,0%

Același item *În ce măsură te simți în siguranță în școală?* asociat cu variabila *gen* arată că ușor mai degrabă băieții se simt în siguranță în școală decât fetele, cu toate că datele arată că mai degrabă băieții sunt victime ale violenței școlare decât fetele. Astfel s-au obținut următoarele date: băieții se simt în foarte mare măsură în siguranță în școală în procent de 31,7%, în timp ce fetele în procent de 23,8%. În mare măsură se simt în siguranță băieții în procent de 48,3%, iar fetele în procent de 60,8%. Pentru varianta de răspuns *în mică măsură* pentru băieți s-a înregistrat un procent de 15,4%, iar pentru fete un procent de 12,3%, iar pentru varianta de răspuns *în foarte mică măsură* s-a înregistrat, pentru băieți, un procent de 4,6% în timp ce pentru fete s-a înregistrat un procent de 3,1%.

CAUZE ALE VIOLENȚEI ȘCOLARE	în primul rând	în al doilea rând	în al treilea rând
tratamentul violent primit în familie	22,6%	6,6%	5%
lipsa afectivității în familie	9,6%	7%	5,8%
Condițiile economice ale familiei	2,4%	2,6%	2%
comportamentul agresiv al altora	17,2%	12,8%	10%
presiunea grupului	5,6%	10,4%	6,4%
Influența mass-media	0,6%	1,6%	2,4%
Influența jocurilor pe calculator	3,8%	4,4%	5,4%
lipsa stimei de sine	3,6%	1,6%	3,6%
lipsa empatiei	1,2%	3,2%	1,6%
lipsa autocontrolului	16%	21,8%	12,8%
lipsa abilităților de comunicare eficientă	1,4%	4%	5,8%
gestionarea ineficientă a problemelor cu care se confruntă elevii (părinți plecați la muncă în străinătate, divorț, deces, alcoolism, sărăcie, eșec școlar, etc.)	7,2%	8%	7,6%
absența unor reguli clare în școală	0,4%	1,4%	2,2%
valorizarea agresivității în rezolvarea conflictelor	2,2%	4,6%	7,6%
schimbările hormonale din perioada pubertății	2%	1,4%	4,8%
consum de alcool, droguri, tutun	2,2%	5,2%	12,2%
alimentația	0,6%	1,6%	2,6%
alta. care?	0,6%	1%	1,2%
nu știu/ nu răspund	0,8%	0,8%	1%
Total	100%	100%	100%

Solicitând elevilor să ierarhizeze pe trei categorii, în funcție de importanță, cauzele violenței școlare, s-au obținut următoarele date.

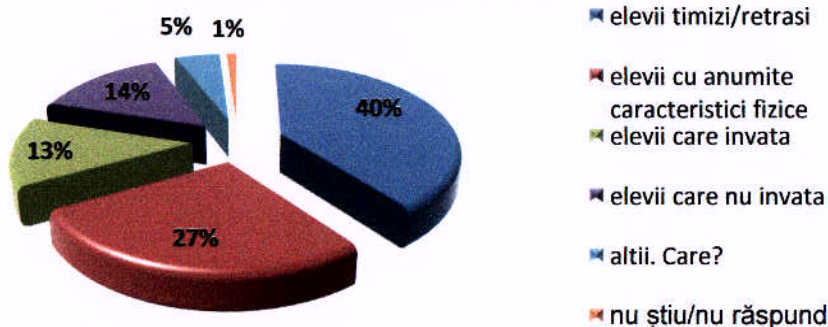
În primul rând elevii consideră că principale cauze ale violenței școlare sunt tratamentul violent primit în familie (22,6%), comportamentul agresiv al altora (17,2%), lipsa autocontrolului (16%), lipsa afectivității din familie (9,6%), gestionarea ineficientă a problemelor cu care se confruntă elevii (7,2%), presiunea grupului (5,6%).

În al doilea rând, principecte mai ridicate au înregistrat următoarele cauze: lipsa autocontrolului, înregistrând un procent de 21,8%, comportamentul agresiv al altora (12,8%), presiunea grupului (10,4%), gestionarea ineficientă a problemelor cu care se confruntă elevii (8%), lipsa afectivității în familie (7%), tratamentul violent primit în familie (6,6%) și comportamentele adictive (5,2%).

În al treilea rând cele mai ridicate procente s-au înregistrat pentru: lipsa autocontrolului, 12,8%, comportamentul adictiv 12,2%, comportamentul agresiv al altora 10%, gestionarea ineficientă a problemelor de către elevi și valorizarea agresivității, înregistrându-se câte un procent de 7,6%, comportamentul agresiv al altora 6,4%, lipsa de afectivitate în familie și lipsa abilităților de comunicare au înregistrat câte un procent de 5,8%. Un procent de 5,4% a înregistrat influența jocurilor pe calculator și un procent de 5% tratamentul violent din familie.

Se poate observa că sunt menționate cam aceleași cauze doar înregistrând procente diferite.

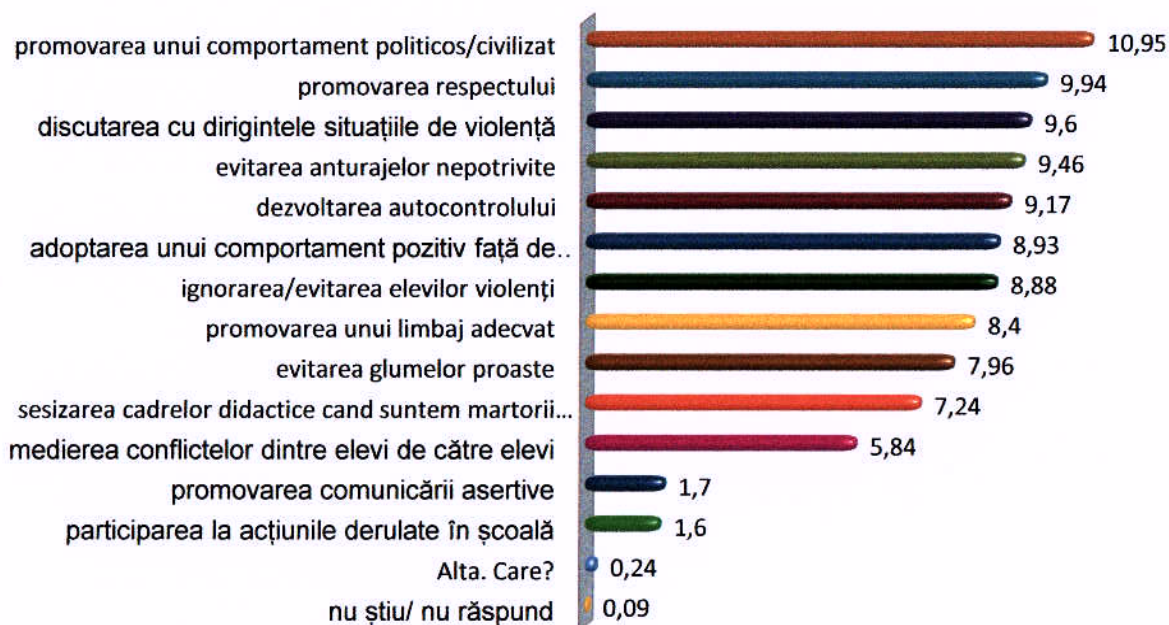
Care crezi că sunt elevii cei mai predispuși să devină victime ale violenței școlare?

Graficul nr. 7: Elevii cei mai predispuși să devină victim ale violenței școlare

În opinia elevilor, cei mai predispuși elevi de a fi victime ale violenței școlare sunt elevii timizi/ retrași, înregistrând un procent de 40% și cei care au diferite caracteristici fizice, înregistrând un procent de 27%. Primii sunt victime ușoare pentru elevii violenței, aceștia din urmă profitând de slăbiciunea lor, iar pe seama celor cu caracteristici fizice diferite, în general, se fac glume proaste, violența manifestându-se verbal și emoțional.

Cum ai putea contribui tu, ca elev, în reducerea actelor de violență?

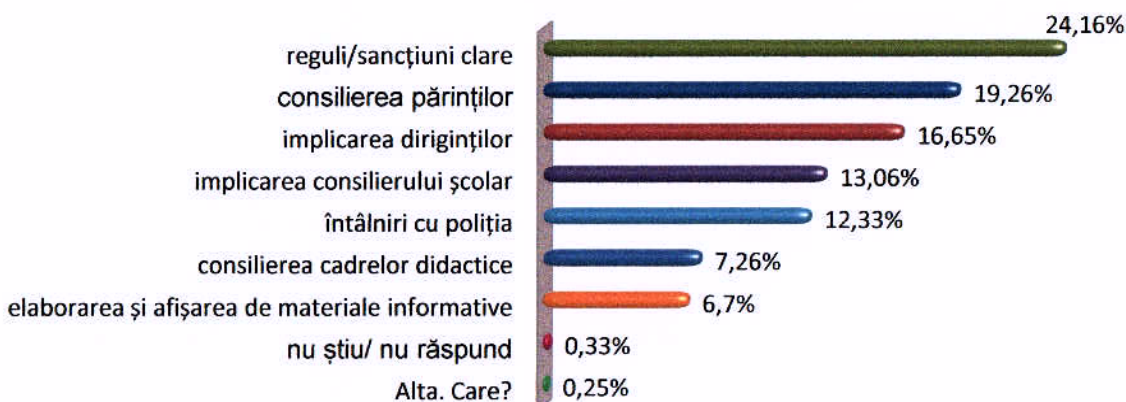
Graficul nr.8: Contribuția elevului în combaterea fenomenului violenței

Elevii sunt conștienți că un rol important în combaterea violenței școlare o au chiar ei. Dintre măsurile menționate de elevi ca fiind eficiente în combaterea fenomenului, cele mai mari procente le-au înregistrat următoarele variante de răspuns:

- promovarea unui comportament politicos 10,95%
- promovarea respectului 9,94%
- discutarea situațiilor de violență cu dirigintele 9,6%
- evitarea anturajelor nepotrivite 9,46%
- dezvoltarea autocontrolului 9,17%
- adoptarea unui comportament pozitiv față de colegi 8,93%
- ignorarea/ evitarea elevilor violenți 8,88%
- promovarea unui limbaj adecvat 8,4%
- evitarea glumelor proaste 7,96%
- sesizarea cadrelor didactice atunci când suntem martorii unor situații de violență 7,24%.

Este de menționat faptul că procentele reprezintă răspunsurile elevilor, itemul presupunând răspuns multiplu.

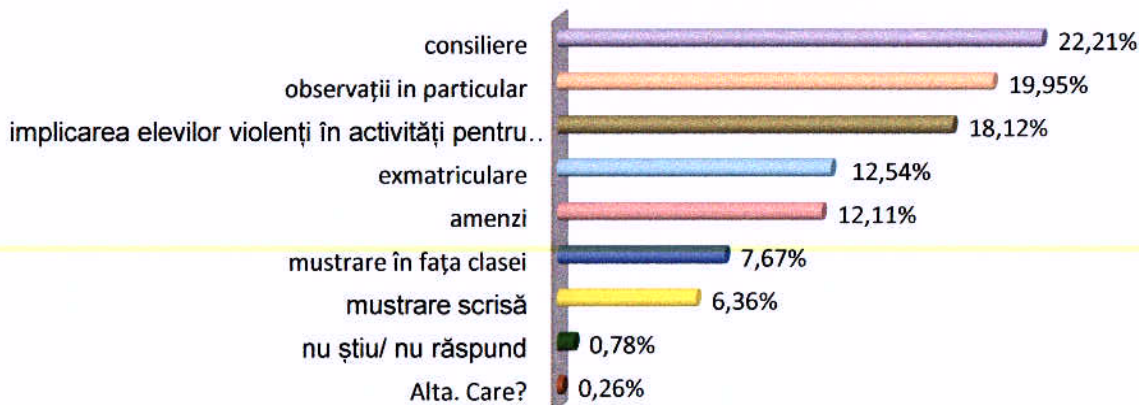
Activități de prevenție inițiate de școală

Graficul nr. 9: Activități de prevenție ce pot fi inițiate de școală

Activitățile de prevenție pe care le-ar putea realiza școala, în opinia elevilor, cele mai eficiente ar fi: stabilirea unor reguli și sancțiuni clare privind actele de violență (24,16%), consilierea părinților (19,26%), implicarea diriginților (16,26%), implicarea consilierului școlar (13,06%), întâlniri cu poliția (12,33%). Și de această dată ne raportăm la totalul răspunsurilor date de elevi și nu la elevi, itemul fiind prevăzut cu răspuns multiplu.

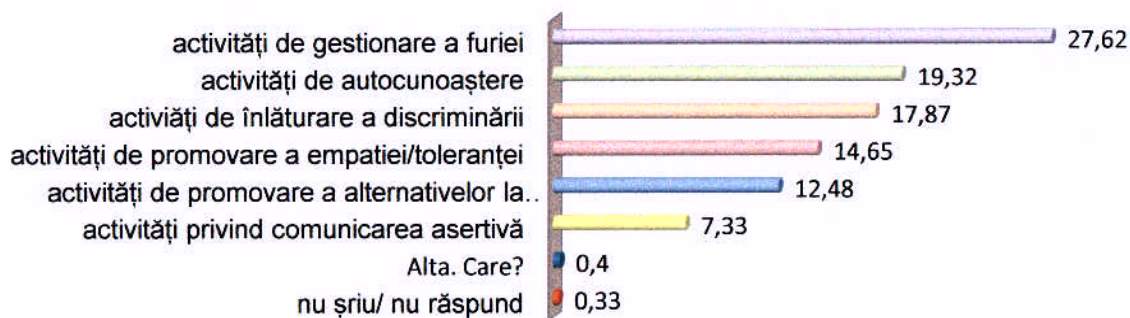
Activități de intervenție realizate de școală

Graficul nr. 10: Activități de intervenție ce pot fi realizate de școală

În ceea ce privește activitățile de intervenție pe care elevii consideră că le-ar putea face școala sunt: consilierea elevilor violenți, înregistrând cel mai mare procent 22,21%, observațiile făcute în particular elevilor agresivi, înregistrând un procent de 19,95%, implicarea elevilor violenți în diferite activități pentru a putea fi valorizați (18,12%), exmatriculare (12,54%) și aplicarea unor amenzi (12,11%).

Activități de prevenție inițiate de consilierul școlar

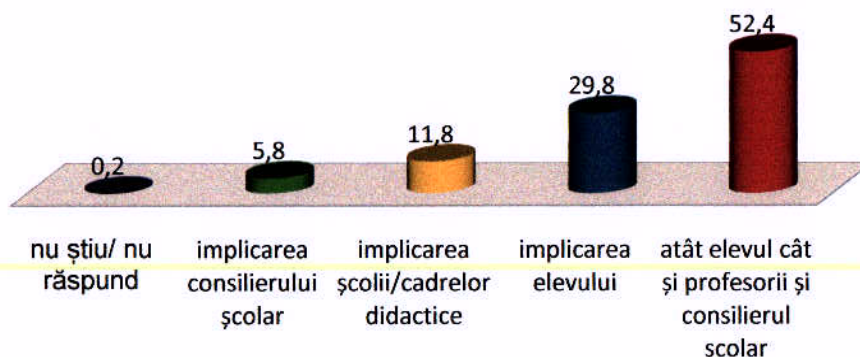

Graficul nr.11: Activități de prevenție ce pot fi inițiate de consilierul școlar

Elevii consideră că cele mai eficiente activități pe care le poate derula consilierul școlar în vederea diminuării actelor de violență școlară ar fi activitățile de gestionare a furiei, înregistrând cel mai mare procent, de 27,62%, activitățile de autocunoaștere (19,32%), cele de înlăturare a discriminării (17,87%), activitățile de promovare a empatiei (14,65%) și cele de promovare a alternativelor la violență (12,48%).

Atât măsurile de prevenție cât și cele de intervenție se raportează la totalul răspunsurilor și nu la numărul de elevi.

Persoane de impact

Graficul nr. 12: Persoane a căror contribuție este cea mai de impact în combaterea violenței școlare

În urma unei analize de frecvență privind persoanele care pot să aibă cel mai mare impact asupra combaterii fenomenului de violență școlară, s-a constatat că, în opinia elevilor, acest fenomen poate fi diminuat/ combătut prin implicarea în mod egal a tuturor actorilor din mediul școlar, elevi, cadre didactice, consilier școlar, înregistrându-se un procent de 52,4%. Interesant e de observat faptul că un procent de 29,8% din totalul răspunsurilor s-a înregistrat pentru elevi. Elevii consideră că ei au un rol important, mai important decât al cadrelor didactice în combaterea fenomenului violenței școlare.

CONCLUZII

Studiul de față este un studiu cantitativ, metoda utilizată fiind ancheta sociologică, pe bază de eșantion stratificat, având ca instrument de măsură un chestionar alcătuit din 8 itemi.

Populația investigată sunt elevii de gimnaziu și de liceu din județul Maramureș, selecția aleator din 21 de școli din județ.

Eșantionul este alcătuit din 500 de elevi, din care 52% sunt fete și 48% sunt băieți, 28% provin din mediul rural, 72% din mediul urban, elevii având vârsta cuprinsă între 10 și 21 de ani.

În urma analizei datelor studiului privind violența școlară elev-elev se poate observa că cele mai frecvente cauze care generează acte de violență sunt atât de factură socială cât și de factură familială și personală. Astfel ipoteza conform căreia mai degrabă factorii sociali constituie cauze ale violenței școlare decât cei individuali, familiali sau din mediul școlar, se infirmă.

Ipoteza conform căreia *Cu cât se implică în reducerea fenomenului violenței școlare atât elevii cât și profesorii și consilierul școlar, șansele reducerii acestuia este mai mare* se confirmă. Datele arată că implicarea tuturor actorilor din mediul școlar are un impact mai mare în diminuarea actelor de violență dintre elevi. Elevii consideră că ei au un rol mai important chiar decât profesorii și consilierul școlar.

Profilul elevului victimă a actelor de violență este elevul timid sau retras și care are anumite caracteristici fizice. Astfel ipoteza *Victimele violenței școlare sunt mai degrabă elevii preocupați de studiu decât cei care au alte preocupări*, nu se confirmă. Elevii timizi/ retrași sunt victime ușoare pentru elevii violenți, iar cei cu caracteristici fizice diferite sunt victimele glumelor proaste, în cazul loc cel mai adesea violența este de tip verbal și emoțional.

În ceea ce privește măsurile de prevenție pe care le-ar putea folosi școala, în opinia elevilor cele mai eficiente ar fi: existența în școală a unor reguli și sancțiuni clare cu privire la actele de violență și consilierea părinților.

Măsurile de intervenție considerate de elevi ca fiind cele mai eficiente pe care le-ar putea folosi școala ar fi: consilierea elevilor, observațiile făcute elevilor violenți în particular și implicarea acestora în diferite activități pentru a putea fi valorizați.

Măsurile menționate de elevi, pe care le-ar putea lua elevii înșiși în comportamentul lor zilnic cu proprii colegi de școală ar fi: promovarea unui comportament politicos, promovarea respectului, dezvoltarea autocontrolului, etc.

Studii pe acest subiect s-au făcut suficiente astfel încât cauzele fenomenului violenței școlare să se cristalizeze în timp, însă noi ne-am propus să vedem cum este privit fenomenul de către elevi și ce soluții consideră ei că ar fi eficiente în acest sens. Este îmbucurător faptul că ei se consideră pioni importanți în combaterea violenței școlare, astfel, cu implicarea cadrelor didactice în a-i îndruma și sprijini pe elevi, fenomenul poate fi cel puțin redus.

DIRECȚII VIITOARE DE CERCETARE

Violența școlară este o problemă actuală care îngrijorează societatea în ansamblul ei. Pentru creșterea siguranței în școlile din județul Maramureș este necesară o cunoaștere mai detaliată a profilurilor elevilor violenți dar și a profilurilor elevilor victimă.

O altă direcție de cercetare necesară este problema recidivei. În acest sens se pot studia factorii de risc cel mai frecvent asociați cu recidiva: genul, rasa, consumul de droguri, rezultatele școlare slabe, absenteismul și relațiile conflictuale cu părinții etc.

Dacă în această cercetare s-a studiat fenomenul de violență elev-elev, o direcție de cercetare viitoare ar trebui să vizeze violența profesor-elev, elev-profesor, profilul profesorului violent, profilul profesorului victimă, elaborarea unor programe de prevenție și intervenție/campanii județene eficiente în unitățile de învățământ din județul Maramureș.

Potrivit literaturii de specialitate, *profesorul violent* este o persoană autoritară, care înspăimântă elevii, blocându-le inițiativele, creativitatea și spontaneitatea; el poate avea gesturi sau priviri amenințătoare, generatoare de confuzie și neliniște; ignoră mesajele elevilor și îi poate marginaliza pe unii dintre aceștia, care devin ținte ale ironiilor. Toate aceste comportamente au efecte devastatoare asupra elevilor, declanșându-le vii sentimente de frustrare și neîncredere în forțele proprii. Demotivarea și scăderea stimei de sine pot conduce, în timp, la eșec și abandon școlar. Elevii în cauză pot dobândi complexe de inferioritate cu efecte pe termen lung, oprimarea sistematică stimulându-le ostilitatea și atitudinile de opoziție față de ceea ce se întâmplă la școală, față de lege, normă și morală.

Drept reacții de răspuns copilul dezvoltă o serie de conduite ostile: absenteism școlar, fugă de la ore; acte de indisciplină în timpul programului școlar (ieșiri și intrări neautorizate în clasă, generarea de zgomote, ignorarea voită a mesajelor profesorilor); refuzul îndeplinirii sarcinilor școlare; atitudini ironice, sarcastice; agresiune verbală și fizică față de profesor–gesturi sau priviri amenințătoare, injurii și jigniri, lovire și agresiune fizică (Jigău, 2005).

Profesorul-victimă este în general tolerant cu violența școlară, în orice formă se manifestă aceasta. El acceptă tracasările și abaterile de la regulamentul școlar și, drept urmare, poate deveni o țintă a violenței, deoarece elevul îi percepe slăbiciunea. Ținte ale violenței pot deveni, de asemenea, profesorii cu o moralitate scăzută, cei slab pregătiți, precum și cei care îi privilegiază pe anumiți elevi, în defavoarea altora.

Pornind de la numeroasele efecte pe care le poate avea violența asupra dezvoltării armonioase a elevului și asupra calității vieții în general, o nouă direcție de cercetare ar trebui să se axeze pe identificarea acestor efecte în rândul elevilor din județul Maramureș și să se propună programe de consiliere individuală pentru elevii implicați ca autori sau victime (conștientizarea consecințelor actelor de violență, prevenirea dispozițiilor afective negative, ameliorarea imaginii de sine, dezvoltarea autonomiei, dobândirea autocontrolului, dezvoltarea abilităților de comunicare etc), servicii de asistare a elevilor victime (campanii periodice antiviolență la nivelul școlii, implicarea părinților și formare pentru profesori în domeniul victimizării, organizarea de activități de grup pentru elevii care se oferă să asiste în mod voluntar colegii victime ale violenței școlare etc.), acțiuni de intervenție la nivelul școlii (administrarea periodică de chestionare privind nivelul, cauzele și formele de manifestare a violenței în școală, stabilirea unei zile a școlii fără violență, concursuri etc), activități cu părinții (lectorate pe diferite teme care contribuie la realizarea unui climat familial și școlar sănătos etc), activități pentru profesori (programe de formare în vederea rezolvării conflictelor, activități de mediere, propuneri de activități la clasă: activități de role-playing în care elevii pot fi învățați strategii de a face față victimizării, stiluri de socializare, stabilirea unor reguli antiviolență la clasă, activități extracurriculare).

Anexa 1: CHESTIONAR

Chestionar privind violența în școală

Chestionarul de față are ca scop sondarea opiniei elevilor cu privire la fenomenul violenței școlare. Te rugăm să răspunzi sincer la întrebările de mai jos, respectând cerințele din paranteze.

Q1. Cât de des te-ai întâlnit cu situații de violență în școală? (un singur răspuns)

Niciodată	Uneori	Des	Foarte des
1	2	3	4

Q2. Ai fost vreodată victima unei agresiuni în școală? (un singur răspuns)

Niciodată	Uneori	Des	Foarte des
1	2	3	4

Q3. În ce măsură te simți în siguranță în școala ta? (un singur răspuns)

În foarte mică măsură	În mică măsură	În mare măsură	În foarte mare măsură
1	2	3	4

Q4. Care crezi că sunt principalele 3 cauze ale violenței între elevi la tine în școală? (din lista de mai jos notați pe linii numărul din dreptul variantei de răspuns în funcție de gradul de importanță acordat de dvs – 3 variante de răspuns)

în primul rând _____ în al doilea rând _____ în al treilea rând _____

1. Tratamentul violent primit în familie
2. Lipsa afectivității în familie
3. Condițiile economice ale familiei
4. Comportamentul agresiv al altora
5. Presiunea grupului
6. Influența mass-media
7. Influența jocurilor pe calculator
8. Lipsa stimei de sine
9. Lipsa empatiei
10. Lipsa autocontrolului
11. Lipsa abilităților de comunicare eficientă
12. Gestionarea ineficientă a problemelor cu care se confruntă elevii în societatea actuală (părinți plecați la muncă în străintătate, divorț, deces, alcoolism, sărăcie, eșec școlar, etc)
13. Absența unui reguli clare în școală
14. Valorizarea agresivității în rezolvarea conflictelor
15. Schimbările hormonale din perioada pubertății
16. Consum de alcool, droguri, tutun
17. Alimentația (consum energizante, coca-cola, consum ridicat de zahăr)
18. Alta. Care? _____

Q5. Care crezi ca sunt elevii cei mai predispuși să devină victime ale violenței elev-elev? (mai multe variante de răspuns)

1. Elevii timizi/ retrași
2. Elevii cu anumite caracteristici fizice
3. Elevii care învață
4. Elevii care nu învață
5. Alții. Care? _____

Q6. Cum ai putea contribui tu, ca elev, în reducerea actelor de violență (soluții)? (mai multe variante de răspuns).

1. Medierea conflictelor dintre elevi de către elevi
2. Promovarea respectului
3. Promovarea comunicării asertive
4. Promovarea unui comportament politicos/ civilizat
5. Promovarea unui limbaj adecvat
6. Ignorarea/ evitarea elevilor violenți
7. Evitarea anturajelor nepotrivite
8. Sesizarea cadrelor didactice când suntem martorii unui act de violență
9. Discutarea cu dirigințele situațiile de violență
10. Dezvoltarea autocontrolului
11. Evitarea glumelor proaste
12. Participarea la acțiunile derulate în școală
13. Adoptarea unui comportament pozitiv față de colegi
14. Alta. Care? _____

Q7. Din punctul tău de vedere cum ar putea contribui școala la reducerea actelor de violență (măsuri de prevenție/ intervenție)? (mai multe variante de răspuns)

Prevenție	Intervenție
1. reguli/ sancțiuni clare	1. observații în particular
2. implicarea consilierului școlar	2. consiliere
3. implicarea diriginților	3. implicarea elevilor violenți în activități pentru a putea fi valorizați
4. întâlniri cu poliția	4. mustrare în fața clasei
5. consilierea părinților	5. mustrare scrisă
6. consilierea cadrelor didactice	6. amenzi
7. elaborarea și afișarea în școală de materiale informative	7. exmatriculare
8. Alta. Care? _____	8. Alta. Care? _____

Q8. Din punctul tău de vedere care ar fi activitățile de prevenție cele mai eficiente realizate de consilierul școlar? (mai multe variante de răspuns)

1. activități pe autocunoaștere – emoțiile
2. activități de gestionare a furiei
3. activități privind comunicarea asertivă
4. activități de promovare a empatiei/ toleranței
5. activități de înlăturare a discriminării
6. activități de promovare a alternativelor la violență
7. Alta. Care? _____

Q9. În opinia ta implicarea căror persoane crezi că au cel mai mare impact asupra actelor de violență dintre elevi.

1. Implicarea elevului
2. Implicarea școlii/cadrelor didactice
3. Implicarea consilierului școlar
4. Atât elevul cât și profesorii și consilierul școlar

DATE DEMOGRAFICE

Sex: 1. Masculin 2. Feminin

Vârsta (în ani împliniți): _____

Mediul de rezidență: 1. Urban 2. Rural

Școala: _____

Anexa 2: Eșantion

EȘANTION

Nr. Crt.	Unitatea de învățământ	Număr total elevi în școală	Număr elevi
1.	Colegiul Național "Gheorghe Șincai" Baia Mare	1002	55
2.	Colegiul Național "Vasile Lucaciu" Baia Mare	1205	65
3.	Colegiul Economic "Nicolae Titulescu" Baia Mare	872	45
4.	Colegiul Tehnic "C.D.Nenițescu" Baia Mare	389	20
5.	Colegiul Tehnic "Transilvania" Baia Mare	277	15
6.	Colegiul Economic "Pintea Viteazul" Cavnic	128	5
7.	Colegiul Tehnic de Transporturi Auto Baia Sprie	340	20
8.	Liceul de Arte Baia Mare	325	20
9.	Liceul Tehnologic "Grigore Moisil" Târgu Lăpuș	545	30
10.	Liceul Tehnologic "Marmația" Sighetu Marmației	1105	60
11.	Liceul Tehnologic Vișeu de Sus	384	20
12.	Liceul Borșa	1080	60
13.	Școala Gimnazială "Nicolae Iorga" Baia Mare	378	20
14.	Școala Gimnazială "George Coșbuc" Baia Mare	258	15
15.	Școala Gimnazială "Octavian Goga" Baia Mare	175	10
16.	Școala Gimnazială Baia Sprie	207	10
17.	Școala Gimnazială Chelița	82	5
18.	Școala Gimnazială Sălsig	64	5
19.	Școala Gimnazială Vima Mică	46	5
20.	Școala Gimnazială "Liviu Rebreanu" Dragomirești	91	5
21.	Școala Gimnazială Nr.2 Sighetu Marmației	191	10
Total		9144	500

Anexa 3: SITUAȚIE PRIVIND NUMĂRUL ACTELOR DE VIOLENȚĂ SEMESTRUL I

Categorie	Tip	COD	sept	oct	nov	dec	ian	urban	rural	TOTAL	
1. Atac la persoană	1. Violarea secretului corespondenței (accesarea fără consimțământul persoanei a calculatorului, telefonului mobil, etc.)	1.1.		1				1		1	
	2. Discriminare și instigare la discriminare	1.2.		1	2	1		3	1	4	
	3. Insulte grave, repetate	1.3.	2	14	15	7	1	19	16	39	
	4. Amenințări repetate	1.4.		5	5	6			2	16	
	5. Șantaj	1.5.		1					1	1	
	6. Înșelăciune	1.6.									
	7. Instigare la violență	1.7.	4	9	11	7	4	11	20	35	
	8. Violențe fizice ușoare, fără arme (lovire)	1.8.	11	26	25	16	10	22	20	88	
	9. Lăsarea fără ajutor sau lăsarea fără ajutor prin omisiune de înștiințare	1.9.									
	10. Fapte privitoare la viața sexuală (violul, actul sexual cu un minor, perversiunea sexuală, corupția sexuală, seducția, hărțuirea sexuală)	1.10.			1						1
	11. Violență fizică gravă fără arme (vătămare corporală gravă)	1.11.			3				1	1	3
	12. Violență fizică cu arme albe	1.12.									
	13. Violență fizică cu arme de foc	1.13.									
	14. Omor sau tentativă de omor	1.14.									
	Total categoria 1		17	57	62	37	15			188	

BIBLIOGRAFIE

1. Prevenirea și combaterea violenței în școală, Ghid practic pentru directori și cadre didactice, Buzău: Alpha MDN 2006.
2. Adlaf, E. M., Ivis, F.J., *Structure and relations: the influence of familial factors on adolescent substance use and delinquency*, Journal of Child and Adolescent Substance Abuse, 5, 1-19, 1996.
3. Bartels, M., Niels van de A., van Beijsterveldt, C., Middeldorp, C.M., Boomsma, D.I., *Adolescent Self-Report of Emotional and Behavioral Problems: Interactions of Genetic Factors with Sex and Age*, Journal of the Canadian Academy of Child and Adolescent Psychiatry, 20, 1, p. 35-52, 2011.
4. Aquilino, W.S., Supple, A.J., *Long-term effects of parenting practices during adolescence on well-being outcomes in young adulthood*, Journal of Family, 22, p. 289-308, 2001.
5. Eysenck, H.J., Gudjonsson, G.H., *The causes and cures of criminality*, Contemporary Psychology, 36, 575-577, 1989.
6. Gumpel, T., Sutherland, K., *The relation between emotional and behavioral disorders and school-based violence*, Aggression and Violent Behavior, 15, 5, p. 349-356, 2010.
7. Perkins, S., Graham-Bermann, S., *Violence exposure and the development of school-related functioning: Mental health, neurocognition, and learning*, Aggression and Violent Behavior, 17, 1, p. 89-98, 2012.
8. Janosz, M., Archambault, I., Pagani, L.S., Pascal, S., Morin, A.J.S., Bowen, F., *Are There Detrimental Effects of Witnessing School Violence in Early Adolescence?*, Journal of Adolescent Health, 43, 6, p. 600-608, 2008.
9. Ganzer, V., J., Sarason, I., G., *Variables associated with recidivism among juvenile delinquents*, Journal of Consulting and Clinical Psychology, 40, 1, p. 1-5, 1973.
10. Krahe, B., Moller, J., *Playing violent electronic games, hostile attributional style and aggression-related norms in German adolescents*, Journal of Adolescence, 27, 1, p. 53-69, 2004.
11. Wilson, J.Q., Herrnstein, R., *Crime and Human Nature*, New York: Simon and Schuster, 1985.
12. Chiodo, D., Leschied, A. W., Whitehead, P. C., Hurley, D., *Child welfare practice and policy related to the impact of children experiencing physical victimization and domestic violence*, Children and Youth Services Review, 30, 5, p. 564-574, 2008.
13. Oancea, C., *Tehnici de consiliere/sfătuire*, Editura Medicală, București, 2002. Strøm, T., Thoresen, S., Tore Wentzel-Larsen, Grete Dyb, *Violence, bullying and academic achievement: A study of 15-year-old adolescents and their school environment*, Child Abuse & Neglect, 37, 4, p. 243-251, 2013.
14. Șoitu, L., Hăvârneanu, C., *Agresivitatea în școală*, Editura Institutului European, Iași, 2001.
15. Neamțu, C., *Devianța școlară*, Editura Polirom, Iași, 2003.
16. Jigău, M., Liiceanu, A., Preoteasa, L., *Violența în școală*, Editura Alpha MDN, București, 2005.
17. Barrett, A.E., Turner, R.J., *Research Report*, Grant no R01 DA10772 from National Institute on Drug Abuse, <http://www.sociology.fsu.edu/people/barrett/FamilyS...> 2011.

18. Pattussi, M.P., Lalloo R., Bassani D.G., Olinto M.A.T., *The role of psychosocial, behavioural and emotional factors on self-reported major injuries in Brazilian adolescents: A case-control study*, Injury, 39, 5, Elsevier, p. 561— 569, 2008.
19. Signoretta S., Maremmanni I., Liguori A., Perugi G., S. Akiskal, H. S., *Affective temperament traits measured by TEMPS-I and emotional-behavioral problems in clinically-well children, adolescents, and young adults*, Journal of Affective Disorders, 85, 1–2, Elsevier, p. 169–180, 2005. Sternberg, K., Lamb, M., Guterman, E., Abbott, C., *Effects of early and later*
20. Rönnlund, M., Karlsson, E., *The Relation Between Dimensions of Attachment and Internalizing or Externalizing Problems During Adolescence*, The Journal of Genetic Psychology: Research and Theory on Human Development, 167, 1, p. 47-63, 2006.
21. Jaspers, de Winter, M. A. F., Huisman, M., Verhulst, F. C. M.D., Ormel, J., Stewart, R. E., Reijneveld, S. A., *Trajectories of Psychosocial Problems in Adolescents Predicted by Findings From Early Well-Child Assessments*, Elsevier, Journal of Adolescent Health, 51, 5, p. 475–483, 2012.
22. Cookston, J.T., *Parental Supervision and Family Structure: Effects on Adolescent Problem Behaviors*, Journal of Divorce and Remarriage, 32 (1/2), p. 107- 122, 1999.
23. Faver, A.C., *School-based humane education as a strategy to prevent violence: Review and recommendations*, Children and Youth Services Review, 32, 3, p. 365-370, 2010 Tick, N. T, van der Ende J., Verhulst F. C., *Ten-year trends in self-reported emotional and behavioral problems of Dutch adolescents*, Social Psychiatry & Psychiatric Epidemiology, 43, 5, p. 349, 2008.

Webgrafie:

<http://www.sigmadevelopment.ro/raport-privind-rezultatele-studiului-despre-violenta-in-scoala/>
<http://study.com/academy/lesson/school-violence-definition-history-causes-effects.html>
<http://www.afahc.ro/ro/afases/2016/SOCIO/HURJUI.pdf>
http://ac.els-cdn.com/S1877042810005239/1-s2.0-S1877042810005239-main.pdf?_tid=0b3f537e-f817-11e6-bdaf-00000aacb35d&acdnat=1487669033_2ce7b52a3556fe97fb20434cf4fca1b7